„Vétkesek közt cinkos, aki néma”

Az erkölcsi döntés szabadsága, a cinizmus és a moralizálás csapdái és a kívülálló felelőssége

Kompetenciaterület:
Szociális, életviteli és környezeti kompetencia

9. évfolyam

Programcsomag:
Polgár a demokráciában

A modul szerzője: Szekszárdi Júlia

MODULLEÍRÁS

Ajánlott korosztály	14-15 éves
Ajánlott időkeret	2 × 45 perc
A modul közvetlen célja	Az egymásért való felelősségvállalás fontosságának tudatosítása, a kívülállás, a cinizmus veszélyeinek megtapasztaltatása
A modul témái, tartalma	Témák: Kapcsolatok – szolidaritás, segítségnyújtás, felelősség; demokrácia – véleménynyilvánítás; konfliktus – agresszió, fizikai bántalmazás; erkölcs és jog – normák, lelkiismeret, döntés Tartalom: A modul központjában Rákosy Gergely példázatszerű novellája áll, amelyben egy közömbös tömeg szemeláttára vernek agyon egy fiatal fiút. A novella feldolgozásán keresztül a kívülálló kötelező felelősségére hívjuk fel a figyelmet.
Megelőző tapasztalat	Dilemmahelyzeteket tartalmazó kérdőív kitöltése
Ajánlott továbbhaladási irány	Felelős döntéshez szükséges képességek, technikák gyakorlása konkrét problémahelyzetek alkalmazásával
A kompetenciafejlesztés fókuszai	Önismerettel összefüggő kompetenciák: önállóság, autonómia Énhatékonyság-érzés: belső kontroll A szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív készségek: problémaazonosítás, problémamegoldás Társas kompetenciák: empátia, véleményalkotás, vitakészség, konfliktuskezelés, szolidaritás
Kapcsolódási pontok	A NAT-hoz: Magyar nyelv és irodalom; Ember és társadalom
	Tantárgyakhoz: osztályfőnöki óra, társadalomismeret, etika, mozgókép- és médiaismeret
	Modulokhoz¨ Tényleg a részvétel a fontos? (szka209_27); Parancsra tettem (szka209_29)
Támogató rendszer	Lányi András–Jakab György: *Erkölcsi esettanulmányok*. ÁKG Kiadó. Budapest, 1999 Kósáné Ormai Vera–Völgyi Péterné: *Az erkölcsi gondolkodás fejlesztése konfliktushelyzetek alkalmazásával*. In: Szekszárdi Júlia (szerk.): *Nevelési kézikönyv nem csak osztályfőnököknek*. OKI, Dinasztia Tankönyvkiadó. Budapest, 2001. 215–241. o.

Módszertani ajánlás

Az órák előtt a tanulók egy döntéshelyzeteket tartalmazó kérdőívet töltenek ki. (D1 melléklet). A kitöltött kérdőívet minden tanuló gondosan elteszi, és a foglalkozás befejezése után veszi ismét elő. Akkor megvizsgálja, változtak-e döntései a beszélgetés hatására. S ha igen, hogyan változtak. A kérdőívvel való további foglalkozás túllép a kétórás modul keretein.

Az órai foglalkozás a címadó babitsi idézetre való reflektálással indul. Az első gondolatok egy poszterre kerülnek, s mindvégig fenn maradnak a falon, miközben folyamatosan kiegészülhetnek. Végül ez a poszter adja az alapját az tanulságok összegzésének.
Rákosy Gergely novellája némileg emlékeztet Dávid és Góliát történetére. Ahogyan a gyenge Dávidot segíti a hite az óriási Góliát legyőzésében, úgy válik a kis púpos ember képessé a dromedár legyőzésére erkölcsi fölénye birtokában. Lehet utalni a bibliai történetre, lehet képet bemutatni róla.
Ügyelni kell arra, hogy ne irodalmi elemzést adjunk, hanem az erkölcsi tanulságig juttassuk el a diákokat. Először hallgassák végig a szöveget. Lehetőleg olyan tanulónak adjuk ki előre a szöveget, aki jó előadói képességekkel rendelkezik és kérjük meg , hogy készüljön fel a bemutatásra. Ha ez nem oldható meg, magunk olvassuk fel a novellát. A feldolgozásnál adjuk mindenki kezébe a szöveget. A feladat (interjúk készítése a szereplőkkel tévé vagy rádióműsorhoz) segíthet abban, hogy a diákok több aspektusból is átgondolják a történetet. Az elkészült interjúk bemutatása tanulságos lehet abból a szempontból is, hogy mennyire képesek a tanulók személyes üzenetüket eljuttatni a „nyilvánossághoz". A rövid filozófiai szövegek (Arisztotelész, Kant, Heller Ágnes) alkalmasak arra, hogy a tanulók magasabb általánosítási szintről is szemügyre vegyék a megismert történetet, és általánosabb erkölcsi tanulságokat is meg tudjanak fogalmazni.
A foglalkozás egyéni és kiscsoportos formában, kooperatív módszerek és drámajáték- elemek alkalmazásával megy végbe. Ehhez mozgatható bútorzatra van szükség. Javasoljuk továbbá, hogy a székeket körben helyezzük el. A záráshoz – mint említettem – a foglalkozás kezdetén készült posztert használjuk. Értékelésre a hagyományos értelemben nincs szükség. A kitöltött kérdőíveken megjelenő véleményváltozások segítségével indítható egy olyan, következő foglalkozás is, amely a felelős döntéshez szükséges kompetenciákat fejleszti.
A tévéadás elkészítéséhez szükség van videó kamerára és lejátszóra, esetleg projektorra. Alacsony osztálylétszám esetén a visszajátszás tévén is élvezhető. Ha a felsoroltak közül valamelyik hiányzik, akkor készíttessünk magnófelvételt, vagyis rádióadást.

A modul mellékletei

Tanári segédletek

P1 – Javasolt szempontok a novella feldolgozásához

Tanulói segédletek

D1 − Kérdőív – Te hogyan döntenél? (18 erkölcsi problémahelyzet)
Valamennyi tanulónak szükséges.

D2 − Szerepkártyák

D3 − Rákosy Gergely Kész őrület című novellája
Valamennyi tanuló számára sokszorosítani kell.

D4 − Instrukciók a tévéstábnak, illetve a rádióműsor készítőinek
1 példány elegendő.

D5 − Filozófiai szövegek az erkölcsi tanulságok kiscsoportos megbeszéléséhez, kérdésekkel
Minden csoport csak a neki jutó szöveget kapja meg valamennyi csoporttag számára (sokszorosítani az osztálylétszám egy ötödének megfelelő számban szükséges).